

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH DOĞAN VE MERYEM DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/129)

Karar Tarihi: 29/9/2016

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN
Başvurucular : 1. Abdullah DOĞAN
2. Meryem DOĞAN
Vekili : Av. Müslüm KIZIL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idarenin hizmet kusuru neticesinde askerde intihar olayının meydana gelmesi ve bu olay üzerine idare aleyhine açılan tam yargı davasında hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olması nedenleriyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/12/2013 tarihinde İskenderun 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 29/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 13/1/2016 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 27/1/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 3/2/2016 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesi, başvuruya konu dava ve soruşturma dosyalarından tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, 39'uncu Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı (Hatay/İskenderun) emrinde asker iken 31/3/2011 tarihinde yaşamını yitiren 1990 doğumlu Yusuf Doğan'ın anne ve babasıdır.

1. Yusuf Doğan'ın Askerlik Süreci ve Ölümü

9. Başvuru formu ve eklerinde, başvurucuların oğlu Yusuf Doğan'ın psikolojik bir rahatsızlığının bulunduğuna ilişkin herhangi bir kayıt mevcut değildir. Nitekim başvurucular, oğullarının askerlik öncesinde herhangi bir psikolojik ve fiziksel rahatsızlığının bulunmadığını belirtmişlerdir.

10. Başvurucuların oğlu Yusuf Doğan ile Er A.K. ve Er E.D., ölüm olayının gerçekleştiği tarihten bir gün önce 30/3/2011 tarihinde 11.00 ile 13.00 saatleri arasında 28 numaralı kulede nöbetçi olduğu için nöbet yerine gitmişlerdir. İkm. Ütgm. L.K., aynı gün saat 12.00 sıralarında aracı ile anılan nöbet kulesinin yanından geçerken adı geçen askerlerin nöbet kulesinde olduğunu göremeyince nöbet kulesine gitmiştir. İkm. Ütgm. L.K., nöbet kulesine vardığında askerlerin nöbet yerinde oturduğunu fark etmiş, bunun üzerine fiziki müdahale de içerecek şekilde askerleri uyardıktan sonra haklarında tutanak düzenleyeceğini belirterek nöbet yerinden ayrılmıştır. Burada yaşanan olaylara ilişkin başlatılan soruşturma neticesinde İkm. Ütgm. L.K. hakkında üç kez asta müessir fiil suçundan kamu davası açılmış, açılan kamu davası üzerine yürütülen kovuşturma sonucunda Kara Kuvvetleri Komutanlığı 6'ncı Mekanize Piyade Tümen Komutanlığı Askerî Mahkemesinin 5/3/2013 tarihli ve E.2013/330, K.2013/143 sayılı kararıyla mağdurlardaki yaralanmanın ciddi olmadığı değerlendirilerek asgari haddten hüküm kurulmuş ve İkm. Ütgm. L.K.'nin her bir suç için 25 gün hapis cezası ile tecziye edilmesine, söz konusu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucuların itirazı üzerine karar, Kara Kuvvetleri Komutanlığı 5'inci Zırhlı Tugay Komutanlığı Askerî Mahkemesinin 19/8/2013 tarihli ilamı ile onanarak kesinleşmiştir. Mahkûmiyet kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Mevcut delillerin birlikte değerlendirilmesi neticesinde;

(...) Sanığın 30.3.2011 tarihinde (...) nöbet kulübesine vardığında mağdurların nöbet talimatına uygun olmayarak oturduklarını görmesini müteakip mağdurlara neden düzgün nöbet tutmadıklarını sorduğu, mağdurların inkar ettikleri, müteakiben sanığın elindeki ince bir demir boru ile önce mağdur A.K.yi ittirdiği, ardından mağdur Yusuf Doğan'a elindeki demir boru ile birkaç kez hafifçe vurduğu, müteakiben mağdur E.D.ye de tokat attığı maddi vakti olarak sa(b)it görülmüştür.

(...)

Sanık müsnet suçlamayı kabul etmemektedir. Sanığın oluş kabul bölümünde tespit edildiği şekilde 30.3.2011 tarihinde mağdur İkm.Er E.D.ye tokat attığı, İkm.Er A.K.ye ve İkm.Er Onbaşı Yusuf Doğan'a elindeki demir çubuk ile hafifçe vurmak suretiyle üç kez asta müessir suçunu işlediği mağdur tanıkların birbiriyle uyumlu beyanlarından anlaşılmıştır. Böylece sanığın müsnet eylemleri gerçekleştirdiği ve sanığın astı olan üç mağdura üç kez asta müessir fiil suçunu işlediği kanaatine varılmıştır. Olayda mağdur sayısı kadar suç olduğundan sanığın üç ayrı kez asta müessir fiil suçunu işlediği kanaatine varılmıştır."

11. 30/3/2011 tarihli olayın yaşanmasından bir gün sonra 31/3/2011 tarihinde 16.00 ile 19.00 saatleri arasında aynı kulede nöbetçi olan Yusuf Doğan, nöbet arkadaşları C.K. ve O.K. ile saat 16.45 sularında nöbet yerine varmış, nöbet yerine varmasından kısa bir müddet sonra da kafasına silahla ateş etmiştir.

12. Olay yerine çağrılan ambulans, Yusuf Doğan'ı İskenderun Devlet Hastanesine götürürken saat 17.05'te meydana gelen tek taraflı trafik kazası sonucu devrilmiştir. Ambulansta bulunan diğer kişiler hafif yaralı olarak araçtan çıkarılmış, Yusuf Doğan ise

trafik kazasının meydana geldiği Karayolları (3) No.lu Şantiye Şefliğinde bulunan servis aracına sedye ile bindirilerek İskenderun Devlet Hastanesine götürülmüştür. Yusuf Doğan hastaneye götürülmesinden yaklaşık on dakika sonra vefat etmiştir.

2. Ölüm Olayı Hakkında Yürütülen Ceza Soruşturması Süreci

13. Olay hakkında kendisine bilgi verilen 6'ncı Mekanize Piyade Tümen Komutanlığı Askerî Savcılığı (Askerî Savcılık) nöbetçi savcısı, delillerin tespiti ve muhafazası için gerekli tedbirlerin alınması talimatını vermiş; ardından kendisi de önce İskenderun Devlet Hastanesine, akabinde de olayın meydana geldiği yere giderek incelemelerde bulunmuştur.

14. Askerî savcı, Yusuf Doğan'ın intiharını gören erler ile diğer bazı askerlerin ifadelerini almıştır. İfadesi alınan Er C.K. özetle olay günü 16.00-19.00 saatleri arasında müteveffa ve Onbaşı O.K. ile birlikte nöbetçi olduklarını, nöbet yerine gitmeden önce hep beraber doldur boşalt istasyonuna giderek doldur boşalt yaptıklarını, daha sonra nöbet yerine doğru yürümeye başladıklarını, müteveffanın yol boyunca önceki gün nöbet yerinde İkm. Ütgm. L.K.ye yakalanmasını anlattığını, yorgun olduğu için sadece beş dakika oturduğunu söylediğini, müteveffanın bu olay nedeniyle askerliğinin uzayacağından endişe ettiğini, kendisinin de müteveffayı teskin etmeye çalıştığını, akabinde nöbet kulesine girdiklerini, nöbeti devredecek olan askerlerin geç kalmalarını kastederek (nöbet yerine yaklaşık 16.45'te ulaşıldığı için) Yusuf'a "*Ne oldu?*" diye sorduğunu, Yusuf da "*Vehbi uzman bizi çalıştırdı*" deyince Onbaşı O.K.nin araya girdiğini ve iş yapıldığından dolayı geç kalındığını söylediğini, bu esnada üç dört el mermi sesi duyduğunu, korkudan hafif eğilip ses gelen tarafa baktığında üç dört metre uzaklıkta bulunan Yusuf Doğan'ı silahını sağ eliyle kabzasından kavramış vaziyette, ayakta ve başının sağ tarafına silahın namlusunu dayamış şekilde gördüğünü, Yusuf'a "*Dur, yapma*" dediği anda Yusuf'un tetiği çektiğini ve merminin Yusuf'un başından çıktığını gördüğünü, olaydan hemen sonra ambulans çağrıldığını, olayı komutanlarına haber vermek için bölük binasına doğru koşarken İkm. Ütgm. L.K. ile İkm. Bçvş. K.G.yi olay yerine koşarlarken gördüğünü, onlara "*Yusuf kafasına sıktı*" dedikten sonra onların da olay yerine daha hızlı koşarak gittiklerini belirtmiştir. Dinlenen diğer tanıklar da olay anına ilişkin benzer yönde beyanda bulunmuşlardır.

15. Olayın hemen sonrasında resen başlatılan soruşturma kapsamında olay yeri incelemesi ile ölü muayene ve otopsi işlemleri yapılmış, olay yerinde bulunan deliller muhafaza altına alınmıştır.

16. Yapılan otopsi sonucunda hazırlanan raporun sonuç kısmı şöyledir:

" (...)

1-) Kimya İhtisas Dairesinin toksikoloji raporuna göre; kanda alkol (etanol-metanol) bulunmadığı, kan, idrar ve iç organ parçalarında aranan uyutucu-uyuşturucu ve toksik maddelerden hiçbirinin bulunmadığı,

2-) Kişinin vücudunda 1 (bir) adet ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası bulunduğu, müstakilen öldürücü olduğu,

3-) Ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası cilt, cilt altı bulgularına göre; atışın bitişik atış mesafesinden yapıldığı,

4-) Cesetten mermi çekirdeği elde edilemediği,

5-) Kişinin hastaneye sevki sırasında içinde bulunduğu ambulansın kaza yapması sonucu herhangi bir öldürücü travmaya maruz kalmadığı, mevcut sıyrıkların ölüme müessir olmadığı,

6-) Kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı kafatası kemik

kırıklarıyla beraber beyin doku harabiyeti ve kanaması sonucu meydana gelmiş olduğu kanaatini bildirir rapordur."

17. Olay yerinde bulunan ve muhafaza altına alınan silah, boş kovanlar ve diğer deliller üzerinde kriminal inceleme gerçekleştirilmiştir. İnceleme neticesinde düzenlenen uzman raporlarında müteveffanın ölümü sonucunu doğuran ateşli silah yaralanmasının müteveffaya zimmetli "498525" seri numaralı silahla yapılan atıştan kaynaklandığı saptanmıştır. Müteveffanın nöbet arkadaşlarına ait svaplar üzerinde atış artıklarına rastlanmamış iken müteveffanın el ve yüz bölgesinden alınan svaplar üzerinde atış artıkları tespit edilmiştir.

18. Başvuruculardan Abdullah Doğan; Askerî Savcılığa sunduğu bir dilekçe ile oğlunun kendisine intihar edeceğini söylemesi nedeniyle olay günü santrali arayarak İkm. Ütğm L.K. ile telefonla görüştüğünü, oğlunun kendisine intihar edeceğini söylediğini İkm. Ütğm. L.K.ye bildirdiğini, İkm. Ütğm. L.K.nin bu durumu düzeltteceğini söylemesi üzerine rahatladığını ancak oğluya ilgilenmediğini belirterek özellikle İkm. Ütğm. L.K.den şikâyetçi olmuştur.

19. Askerî Savcılık, bu konu hakkında çeşitli araştırmalar yapmış ve başvuruculardan Abdullah Doğan ile İkm. Ütğm. L.K.nin olay günü saat 16.38'de 468 saniyelik bir görüşme gerçekleştirdiğini tespit etmiştir.

20. Askerî Savcılık, trafik kazası hakkında da çeşitli araştırmalar yapmış ve bilirkişi raporu almıştır. Alınan 11/11/2011 tarihli bilirkişi raporunda kazanın yol üzerindeki olumsuzluklardan kaynaklandığı ve sürücü marifetiyle giderilemeyeceği, ambulans sürücüsünün kazada kusurunun bulunmadığı belirtilmiştir.

21. Askerî Savcılık 31/5/2012 tarihli ve E.2012/132, K.2012/68 sayılı kararıyla soruşturma kapsamında elde ettiği verileri değerlendirerek müteveffa Yusuf Doğan'ın nöbet yerinde saat 16.45'te kendisine zimmetli 498525 seri numaralı G-3 piyade tüfeğini ateşlemek suretiyle yaralandığı ve akabinde yaşamını kaybettiği, müteveffayı intihara azmettiren, teşvik eden bir kimsenin bulunmadığı, anılan olayda ceza hukuku kapsamında suç teşkil edecek davranışı bulunan bir kişiye rastlanmadığı gerekçeleriyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Askerî Savcılık, yaşanan trafik kazasında Yusuf Doğan'ın öldürücü bir travmaya maruz kalmadığını ve söz konusu kazada sürücünün bir kusurunun bulunmadığını belirten bilirkişi raporlarını dikkate alarak bu yönden de herhangi bir suçun oluşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Askerî Savcılık ayrıca başvuruculardan Abdullah Doğan ile İkm. Ütğm. L.K. arasında olay günü yapılan görüşme saati ile olay saatini dikkate alarak İkm. Ütğm. L.K.nin başvurusunun uyarıları ile ilgili olarak gerekli adımları atacak zamanı kalmadığını belirtmiş ve bu konuda bir ihmalin bulunmadığını değerlendirmiştir.

22. Başvurucuların anılan karara yaptığı itiraz, Kara Kuvvetleri Komutanlığı 5'inci Zırhlı Tugay Komutanlığı Askerî Mahkemesinin (Askerî Mahkeme) 17/12/2012 tarihli ve E.2012/828, K.2012/494 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

3. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde Açılan Tam Yargı Davası Süreci

23. Başvurucular, maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle Millî Savunma Bakanlığına müracaat etmiştir. Millî Savunma Bakanlığı dilekçeye süresi içinde cevap vermeyerek başvuruyu zımnen reddetmiştir.

24. Başvurucular, zımni ret üzerine 28/5/2012 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) nezdinde Millî Savunma Bakanlığı aleyhine 60.000 TL maddi, 100.000 TL manevi olmak üzere toplam 160.000 TL talepli tam yargı davası açmıştır.

25. AYİM İkinci Dairesi 29/5/2013 tarihli ve E.2013/120, K.2013/650 sayılı karar

ile başvuruçuların dilekçesini, Yusuf Doğan'ın ölümü ile kötü muamele gördüğü iddiaları hakkında yürütülen ceza soruşturmalarında bulunan bilgi ve belgeleri dikkate alarak davanın kısmen kabulüne ve başvuruçular lehine 21.000 TL maddi, 13.000 TL manevi olmak üzere toplam 34.000 TL tazminata yasal faizi ile birlikte hükmetmiştir. Anılan kararın esasa ilişkin ilgili kısmı şöyledir:

"(...)

...davalı idare ajanının müteveffaya karşı hukuka aykırı eylemiyle (asta müessir fiil) birlikte, müteveffanın dış dünyaya yansıyan intihar eğilimine (söz ve davranışlarına) rağmen gerekli tedbirlerin alınmaması ve kurulan can dostu sisteminin iyi işletilmemesi sebebiyle müteveffanın ölümü ile sonuçlanan olayda kısmen de olsa idarenin hizmet kusuru bulunduğu anlaşılmış ve bu suretle davacıların zararlarının davalı idarece karşılanması gerektiği, ancak ölüm olayının müteveffanın kendi eylemi sonucu gerçekleşmesi nedeniyle, müteveffanın da müterafik kusurunun bulunduğundan, zarar miktarında Türk Borçlar Kanunu'nun 52'inci maddesi uyarınca uygun miktarda tenkis uygulanması sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

Müteveffanın intiharından dolayı babaya ve anneye yarar kabul edilebilecek herhangi bir yasal ödeme yapılamayacağından, mahkememizce bu hususun araştırılması cihetine gidilmemiştir.

Maddi tazminat isteminde bulunan davacı baba ve annenin maddi zararlarının tespiti amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş, resen seçilen bilirkişi tarafından düzenlenerek mahkememize ibraz edilen 12.4.2013 tarihli bilirkişi raporunda; davacı baba Abdullah Doğan'ın 22.812,00 TL, davacı anne Meryem Doğan'ın ise 28.652,00 TL maddi tazminat hak edişinin mevcut olduğu bildirilmiştir.

Taraflara tebliğ edilen ve itiraz edilmeyen bilirkişi raporu Mahkememizde kabul edilen kıstaslara, ilmi ilerilere ve yerleşmiş içtihatlarla uygun bulunduğundan bilirkişi raporu doğrultusunda uygulama yapılmıştır.

Davacı anne ve babaya, müşterek çocuklarını kaybetmeleri nedeniyle duydukları ve ömür boyu duyacakları acı ve ıstırapı kısmen de olsa karşılayabilmek amacıyla, olayın meydana geliş şekli, tarihi, müteveffanın askerlik statüsü, davacıların sosyal durumları, paranın alım gücü ve işletilecek yasal faizi ve müteveffanın müterafik kusuru dikkate alınarak olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte uygun miktarda manevi tazminat verilmesi kabul edilmiştir."

26. Başvuruçuların anılan karara karşı yaptığı karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 13/11/2013 tarihli ve E.2013/1472, K.2013/1256 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

27. Anılan karar 11/12/2013 tarihinde başvuruçular vekiline tebliğ edilmiştir.

28. Başvuruçular 23/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

29. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" başlıklı 43. maddesi şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler.

Görevli olmayan adli yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görevden reddi halinde sonradan Askeri Yüksek İdare Mahkemesine açılan davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz."

30. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun haksız fiillerden doğan borç ilişkilerinin ceza hukuku ile ilişkisini düzenleyen 74. maddesi şöyledir:

“Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.”

31. 1602 sayılı Kanun'un “Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin kararlarının sonuçları” başlıklı 63. maddesi şöyledir:

“Daireler ve Daireler Kurulu kararları kesin olup, kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını hasil eder. Bu kararlar aleyhine, ancak bu kanunda yazılı kanun yollarına başvurulabilir.

Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, altmış gün içinde işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur.

Mahkeme ilamlarının icaplarına göre eylem ve işlem tesis etmeyen idare aleyhine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde tam yargı davası açılabilir.

Tam yargı davaları hakkındaki kararlar, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 29/9/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

33. Başvurucular, oğullarının maruz kaldığı müessir fiil ve kötü muamelelerin etkisiyle intihar girişiminde bulunduğunu ve akabinde askerî ambulansla yapılan nakil sırasında meydana gelen trafik kazası sonucunda vefat ettiğini, oğullarının ölümünde idarenin hizmet kusurunun bulunduğunun açık ve net olduğunu, oğullarının intihar edebileceğini yetkili makamlara bildirmelerine rağmen bu konuda hiçbir önlem alınmadığını, oğullarının askere alınma aşamasında psikolojik ve bünyesel bir rahatsızlığının bulunmamasına rağmen maruz kaldığı müessir fiil ve kötü muamelelerin sonucunda intihara sürüklendiğini, bu olay nedeniyle AYİM'de açtıkları tam yargı davasında adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda karar verildiğini, Mahkemece belirlenen maddi ve manevi tazminat miktarlarının adil olmadığını, hükmedilen tazminat miktarlarından müteveffanın müterafik kusuru sebebiyle indirim yapılmasının doğru olmadığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

34. Başvuru formu ve ekleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurunun, askerde intihar eden Yusuf Doğan'ın yaşamının yetkili makamlarca korunamaması ve AYİM'de açılan tam yargı davası sonucunda hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olması nedenleriyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olduğu anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular, oğullarına İkm. Ütgm. L.K. tarafından kötü muamelede bulunduğu ileri sürmüştü ise de İkm. Ütgm. L.K. hakkında açılan kamu davası sonucunda verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yönelik herhangi bir şikâyet dile getirmemiştir. Dolayısıyla söz konusu iddiaların Yusuf Doğan'ın maruz kaldığı kötü

muameleler sonucu intihara sürüklendiği iddiasını desteklemek ve delillendirmek amacıyla ileri sürüldüğü değerlendirilmiştir. Bu sebeple başvurucuların tüm iddiaları yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

35. Başvurucular, yukarıda belirtilen iddialarla (bkz. § 33) yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde kabul edilebilirliğe ilişkin olarak AYİM'de açılan tam yargı davasında idarenin hizmet kusurunun tespit edildiği ve başvurucular lehine tazminata hükmedildiği, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ulusal yetkililerce ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi hâlinde ilgili tarafın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi anlamında bundan böyle mağdur olduğunu ileri süremeyeceğinin kabul edildiği, bu itibarla yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirliği incelenirken başvurucuların mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

37. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

38. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerin bireysel başvuru hakkına sahip oldukları kurala bağlanmıştır. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişi açısından bu hakka yönelik bir başvuru, ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41). Somut olayda başvurucular, ölen kişinin anne ve babasıdır. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

39. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi açısından idari makamlar ve derece mahkemeleri tarafından başvurucular lehine bir tedbir ya da kararın alınması suretiyle ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi hâlinde ilgili tarafın artık mağdur olduğu ileri sürülemeyecektir. Bu iki koşul yerine getirildiği takdirde bireysel başvuru mekanizmasının ikincil niteliği dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yapmasına gerek kalmayacaktır (*Sadık Koçak ve diğerleri*, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 83).

40. Mağdur sıfatının ortadan kalkması, özellikle ihlal edildiği ileri sürülen hakkın niteliği ve ihlali tespit eden kararın gerekçesi ile bu kararın ardından ilgili açısından uğradığı zararların devam edip etmediğine bağlıdır. Başvuruculara sunulan telafi imkânının uygun ve yeterli olup olmadığı kararı, söz konusu anayasal temel hak ve özgürlüğün ihlalinin niteliği gözönünde bulundurularak dava koşullarının tamamının değerlendirilmesi sonucunda verilebilecektir. Bu çerçevede bir başvurucunun mağdur sıfatı, Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet ettiği durum için aynı zamanda, idari veya yargısal bir kararla kendisine ödenmesine karar verilen tazminata da bağlı olabilecektir (*Sadık Koçak ve diğerleri*, § 84).

41. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı bağlamında mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalkmadığının tespiti açısından, kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olayları ile ihmal sonucu meydana gelen ölüm olayları arasında bir ayırım yapmak gerekir (*Mehmet Aydoğan ve Nufer Aydoğan*, B. No: 2013/3775, 14/4/2016, § 55).

42. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül saldırı

durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, yaşam hakkı ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 55).

43. Ancak ihmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir. Buna göre yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 59).

44. Bununla birlikte ihmal suretiyle meydana gelen ölüm olaylarında devlet görevlilerinin ya da kurumlarının bu konuda muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmali olduğu yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkileri gözardı ederek tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda, bireyler kendi inisiyatifleriyle ne gibi hukuk yollarına başvurmuş olursa olsun insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline neden olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 60).

45. Bu çerçevede başvuru konusu olayda yürütülen ceza soruşturmasındaki işlemlere (bkz. §§ 13-22) bakıldığında olayın gerçekleşmesinin hemen ardından soruşturmanın resen başlatıldığı, Cumhuriyet savcısı eşliğinde ve onun talimatları doğrultusunda olay yeri incelemesi yapıldığı, yine Cumhuriyet savcısının da katılımı ile ölü muayenesi ve klasik otopsi işlemlerinin gerçekleştirildiği, Yusuf Doğan'ın intihar ettiği anda yanında bulunan erler ile diğer bazı kişilerin Cumhuriyet savcısı tarafından ifadelerinin alındığı, yaşanan trafik kazasının Yusuf Doğan'ın ölümüne bir etkisinin bulunup bulunmadığı ve ambulans şoförünün kazada bir kusurunun olup olmadığı hususlarında raporlar alındığı, başvuru sahiplerinin soruşturmaya etkin katılımının sağlandığı, silahın balistik incelemesinin yapıldığı ve tüm bu hususlar birlikte değerlendirilerek Yusuf Doğan'ın kendi üzerine zimmetli 498525 seri numaralı G-3 piyade tüfeğini ateşlemek suretiyle intihar ettiği, anılan olayda kendisine kasıt veya taksir atfedilebilecek herhangi bir failin bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, bu karara karşı başvuru sahipleri tarafından Askerî Mahkemeye yapılan itirazın ise reddedilerek ceza soruşturmasının kesinleştiği görülmektedir. Askerî Savcılık tarafından ayrıca başvuru sahiplerinden Abdullah Doğan ile İkm. Ütgm. L.K. arasında olay günü gerçekleşen telefon görüşmesinin hangi saatte yapıldığının araştırıldığı ve söz konusu telefon görüşmesinin yapıldığı saat ile intihar olayının gerçekleştiği saat arasında çok kısa süre olduğundan İkm. Ütgm. L.K.nin başvuru sahibinin uyarıları ile ilgili gerekli adımları atacak zamanı kalmadığının değerlendirildiği görülmektedir.

46. Başvuru sahipleri ceza soruşturması sürecine ilişkin somut bir eksiklik iddiası ileri sürmediği gibi yukarıda yer verilen değerlendirmeler ışığında başvuru konusu olayda bu konuda Anayasa Mahkemesince resen gözetilecek bir yetersizlik veya çelişkinin bulunmadığı, soruşturma makamlarının olayın seyrini aydınlatmaya yönelik işlemlerinden kuşku duyulmasını gerektirecek bir durumun veya yürütülen soruşturmanın derinliği ve ciddiyeti üzerinde etki gösterecek nitelikte bir eksikliğin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Mevcut başvuruda gerçekleşen ölüm olayına ilişkin başvuru sahiplerinin ortaya koyduğu deliller ile yürütülen ceza soruşturması kapsamında elde edilen bulgulardan

müteveffanın ölümünün intihar sonucu gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Aksine bir durumdan “şüphelenilmesini” gerektiren bir olgu başvuru dosyasında bulunmamaktadır. Ceza soruşturmasında bulunan bilgi ve belgeler ışığında Yusuf Doğan'ın ölümünde yetkili makamların değerlendirme hatasını aşan kasti bir tutumunun varlığından da söz edilemeyeceği değerlendirilmektedir.

48. Bu durumda AYİM'in, idarenin yaşanan intihar eyleminden sorumlu olduğunu tespit etmesi ve davanın koşulları çerçevesinde başvurucular lehine tazminata hükmetmesi başvurucuların mağdur sıfatını ortadan kaldıracaktır.

49. AYİM somut başvuru hakkındaki değerlendirmesinde idare ajanının kötü muamelesine ve müteveffanın dış dünyaya yansıyan intihar eğilimine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı kanaatine varmış ve başvurucuların zararlarının hizmet kusuru ilkesine göre müterafik kusur da dikkate alınarak karşılanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 25). Dolayısıyla AYİM'in bu tespiti ile Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiği ve yaşam hakkının devlete yüklediği yaşamı koruma pozitif yükümlülüğünün idare tarafından yerine getirilmediği açıkça kabul edilmiştir. Tazminat miktarlarının belirlenmesinde intihara ilişkin sorumluluğun yalnızca idareye atfedilmemesi, söz konusu ihlalin kabul edilmesinin önemini azaltmamaktadır. AYİM kararında başvurucuların oğlunun “müterafik kusurunun” bulunduğu belirtilmesi, idarenin kusur sorumluluğunun kabul edilmesine bir engel teşkil etmemektedir.

50. Başvuru konusu olayda AYİM'in kararında açık bir şekilde ihlal tespitinin yapılarak başvuruculara uğradıkları maddi ve manevi zararın karşılığı olarak yargılama kapsamında alınan bilirkişi raporundan yararlanılması suretiyle 21.000 TL maddi, 13.000 TL manevi olmak üzere toplam 34.000 TL maddi ve manevi tazminata hükmedildiği görülmektedir. AYİM, hükmedilen maddi tazminat miktarlarına müteveffanın yeniden gelir elde edeceği varsayılan 13/2/2011 tarihinden ödeme tarihine kadar, hükmedilen manevi tazminat miktarlarına ise olay tarihi olan 31/3/2011 tarihinden ödeme tarihine kadar yıllık %9 yasal faiz yürütülmesine karar vermiştir.

51. AYİM tarafından olayın meydana geliş şekli ve tarihi, ölenin askerlik statüsü, davacıların sosyal durumları, paranın alım gücü, işletilecek yasal faiz, ölenin müterafik kusuru ve yargılama kapsamında alınan bilirkişi raporu dikkate alınarak başvurucular lehine maddi ve manevi tazminata karar verildiği, anılan kararın karar düzeltme aşamasından geçerek kesinleştiği anlaşılmaktadır.

52. Davanın koşullarına göre belirlenen tazminat miktarları ile başvurucuların uğradığı zararlar arasında açık bir orantısızlık bulunmadığı görülmektedir. Sonuç olarak AYİM'in kararında bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik tespit edilmediğinden Anayasa Mahkemesinin tazminat miktarlarının belirlenmesi konusunda AYİM'in takdir yetkisine müdahalesi somut olayda söz konusu olamaz.

53. Bu durumda AYİM'in somut olayda etkili bir ceza soruşturmasını müteakip yaşanan intihar eyleminden idarenin sorumlu olduğunu tespit etmesi ve kendi takdir ettiği ölçüler çerçevesinde tazminata hükmetmesinin, başvurucuların yaşam hakkı açısından mağdur sıfatını ortadan kaldırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

54. Açıklanan nedenlerle başvurucuların yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarının mağdur sıfatının bulunmamasına bağlı olarak *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Başvuru Numarası : 2014/129
Karar Tarihi : 29/9/2016

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderinin başvuruçular üzerinde BIRAKILMASINA 29/9/2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ